

CĂRȚI NOI

Un evreu, de la Holocaust la Gulag

Am citit, prin anii '80, *Arhipelagul Gulag* al lui Soljenițan. Cartea nu era difuzată la noi, dar fusese tradusă din rusă în câteva limbi. Recunosc că nu mi-a venit să cred că autorul este obiectiv. Citind, acum, *În labirintul suferințelor*, de Iosif Schwartz (traducere din limba maghiară, ediția a II-a, apărută la Fundația Culturală Libra, 2007), am încercat aceleași emoții și aceeași perplexitate.

Când iei contact cu asemenea relatări și nu ai avut „ocazia” să le cunoști, este greu să le asimilezi. Șocul este dublu.

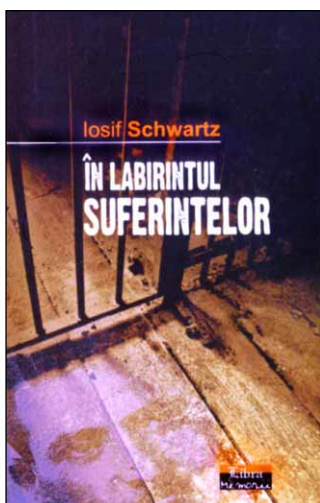
„Privești” cu ochii minții cum un nevinovat este smuls din sânul familiei, din societate și azvârlit în ghearele unor „Untermenschen” (suboameni) care rânjesc de plăcere când schingiulesc și batjocoresc victima. Dar, mai bine citez cuvintele autorului: „Modesta mea carte nu a fost scrisă cu scopul de a face propagandă împotriva regimului comunist. Cum aș putea să fac așa ceva când eliberarea mea, chiar și viața mea o datorez Armatei Roșii. E adevărat că această salvare seamănă foarte mult cu gestul aceluia care scapă un muribund de la înec, apoi îl terorizează până ce-și dă duhul”.

Cartea are subtitlul: „Mărturiile unui supraviețuitor al închisorilor comuniste 1958-1962” (traducere Pongracz P. Maria). Iosif Schwartz a cunoscut în anii războiului, la Timișoara, ca evreu, ce înseamnă munca obligatorie, ca și riscul absolut real de a fi ucis, ca orice evreu al unei Europe cotopte de naziști. A scăpat. În 1958 are „proasta” inspirație de a se înscrie pentru plecarea în Israel, din două motive clare: socialismul nu era socialism, ci o cazarmă unde și „rația” era în scădere, iar locul omului este libertatea și patria este acolo unde i se recunoaște acest drept. Dacă ar fi fost șomer, speculant, ar fi primit rapid pașaportul. Dar el era în producție. Partidul nu era bucuros de plecarea evreului care se află „în plină construcție socialistă”. L-au arestat în cel mai banditelesc stil, l-au schingiuit,

l-au condamnat pentru „uneltire împotriva orânduirii socialiste” (art. 209 aliniat b din Codul Penal) și l-au „plimbat” prin Gulag-ul românesc. A cunoscut diverși oameni, de la foști SS-iști la comuniști, toți condamnați pe baza aceluiași articol, preluat din Codul Penal sovietic.

*

La inițiativa conducerii F.C.E.R., a vicepreședintelui ing. Paul Schwartz (coincidență de nume cu Iosif Schwartz), editorul - dna Daniela Tomescu - a organizat lansarea cărții la Sinagoga Mare, în dimineața zilei de 2 decembrie 2007. A fost un moment de veritabilă intereticitate și interculturalitate. Cum spunea ing. Paul Schwartz, ediția întâi a cărții lui Iosif Schwartz s-a epuizat imediat și a fost nevoie de xerografieri pentru o mai largă difuzare. *Romulus Rusan*, care a semnat postfața (pe coperta IV), prezent la manifestare, a promis că, împreună cu Ana Blandiana, vor realiza un panou la Memorialul de la Sighet, dedicat lui Iosif Schwartz; încă o dovadă că nu etnicii evrei au adus comunismul și nu evreii s-au bucurat de el, sistemul fiind rezultatul unui proces istoric direcționat spre dictatură, sângeroasă, ca oricare altă dictatură. *Ion Știubea* a vorbit despre „epoca socialismului umanist”, cartea fiind cunoscută și în Israel și apreciată (Leon Volovici, Ion Știubea ș.a.). Av. *Constantin Vișinescu*, arestat și el, în 1951, a recapitulat etapele: sediul M.A.I. (inclusiv sala „Omnia” de astăzi), închisorile din țară, etc. Reluând un epitafor parizian, a încheiat: „Jamais plus”. *Cornelia Maria Savu*, redactor la „Cultura”, a pus în evidență acest „studiu de caz” pentru istoria comunismului. Impresionantă a fost intervenția doamnei *Mariana Valeria Stoica*, fost ambasador în Israel, președintele Asociației de Prietenie România-Israel.

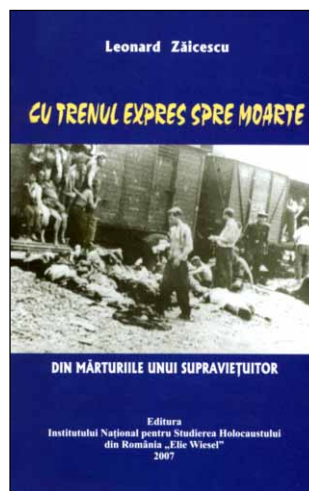

Istoria se scrie cu martori

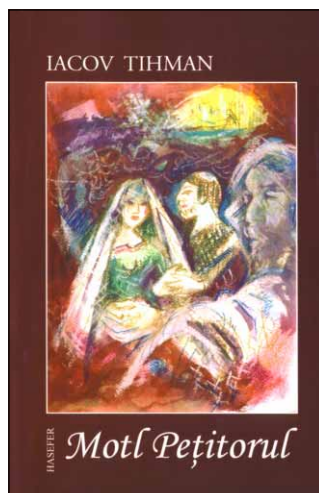
„Nu mor cu adevărat decât cei ce sunt uitați”, citează Leonard Zăicescu un proverb, valabil în toate limbile. De Ziua Holocaustului din România, 9 octombrie 2007, Institutul Național care poartă numele unui om de înaltă conștiință morală, Elie Wiesel, a fost lansată cartea de mărturie a supraviețuitorului *Leonard Leizer Zăicescu*, „Cu trenul expres spre moarte”. Pe copertă, o fotografie înfățișând descărcarea cadavrelor la Târgu Frumos din Trenul Morții pe ruta Iași-Călărași. Cartea este dedicată de autor fiicei și nepoatei sale, purtătoare ale memoriei unui trecut pe care nu-l pot cunoaște decât din cărți. Autorul citează înaintea propriului text, cuvintele Papei Ioan Paul al II-lea, rostite la a 60-a aniversare a comemorării eliberării Auschwitz-ului, ca și cuvintele umanistului Petru Creția: „Cel mai monstruos, după Holocaust, este persistența, fie și minimală, a antisemitismului”. Pe lângă veridicitatea indubitabilă a mărturiei, autorul știe să relateze momentele esențiale ale calvarului, cruzimea execuțiilor, omnia unor semeni care prin gestul lor au salvat numele de „creație a domnului”, pe care ar trebui să-l poarte fiecare ființă umană. Evenimentele se petrec ca într-un film de groază: tatăl lovit de rafala gloanțelor îi strigă fiului: „Fugi”. Dar „fuga” nu a fost decât prima etapă, au urmat „Trenurile Morții”. Mai trăiesc doar șapte dintre cei care au fost urcați în aceste trenuri, în vagoanele pentru vite, înghesuți, striviți, asfixiați. Astăzi - doar șapte martori. Vor rămâne cărțile, fotografiile, unele documente și... de cealaltă parte, perversii negaționiști. Un prieten se miră: „Ce ți-a venit să scrii acum, după atâta timp?”. Nu, nu a trecut timpul, trecutul nu moare, numai viitorul este imprevizibil. Leonard Zăicescu știe, nu uită și ne spune durerea sa, în locul celor zeci de mii, sute de mii, milioanele

de morți în blestematul Holocaust. Numai un Holocaust „total” ar putea reduce la tăcere planeta. Îl dorește cineva? Autorul aduce în lumină atmosfera lașilor din interbelic: A.C. Cuza, „micile pogromuri”, sionismul, părinții, prietenii. Apoi, în 1940 „jidani iau Basarabia”, spun gurile otrăvite ale antisemiților. Este prima scânteie a viitorului Holocaust în România. Pentru raptul din Ardeal, „jidani” nu erau pomeniți. Astfel, minciuna ucide înaintea faptei. Urmează „ciuma verde”, puterea Legiunii, apoi - războiul. Un război declarat pentru eliberarea Basarabiei, Bucovinei, dar și împotriva „iudeo-bolșevicilor”. Este lozincă lui Antonescu. Toți cred în ea. Oare, tot? Elie Wiesel a scris: „Nu vă întrebați unde a fost Dumnezeu la Auschwitz, ci unde era omul”. Au fost și oameni: români, germani cu mintea sănătoasă, inimă de om, adică inimă. Dar crimele au fost crime, torturile, batjocura, toate au fost. Ele nu pot fi ascunse.

Nu vom relata scrierea, ar merita publicate în viitoarele numere, pagini din această carte, nici prima, nici ultima, dar de mare valoare umană. Postfața de pe coperta IV, semnată de prof. dr. George Voicu, nu face decât să confirme valoarea acestor mărturii.

Iacov Tihman și iubirile sale

Recent, la Târgul de Carte „Gaudeamus”, a fost lansată cartea lui Iacov Tihman, „Motl Peșitorul” (Editura Hasefer, 2007), în traducerea lui Th. Magder, cu un aparat critic semnat de Ioan C. Popa. Coperta, foarte inspirată, a fost executată de pictorul Toma Hirth.

Iacov Tihman s-a născut în 1945, în satul ucrainean Zincov, a făcut studii tehnice în industria alimentară și studii superioare economice. Este unul dintre oamenii bogați din Republica Moldova și fost președinte în anii 2005-2007 al A.O.C.E.R.M. (Asociația Evreilor din Republica Moldova). A scris un volum de nuvele, „Lumina lacrimii prelinse” (2003) și „Motl Peșitorul” (2005), în limba rusă. După aceste proze s-a realizat filmul „Mirajul dragostei”, pe care am avut ocazia să-l vizionăm

duminică, 25 noiembrie 2007, în sala J.C.C.

„Motl Șothen” (șothen - pețitor, în idiș) este o frescă a satului natal, unde locuiau ucrainieni, polonezi, români (moldoveni), evrei, rromi ș.a., într-o pașnică, normală conviețuire. Motl este un „urmaș” al lui Iov, prin soarta sa. În anii antebelici au loc deportările în Siberia, plănuite de Stalin, în iunie 1941 năvălesc trupele lui Hitler și aliaților săi. În Zincov erau 5000 de evrei, după război au rămas circa 100 de suflete (30 de familii). Printre supraviețuitori: Motl și părinții lui Iacov Tihman. Romanul parcurge o perioadă istorică de 70 de ani. „La Zincov au fost restaurate biserica catolică și cea ortodoxă. Dar sinagoga nu mai există. Nu mai are pentru cine” (n.n. este vorba de anul 2004), scrie Tihman și încheie, totuși, pe un ton optimist: „Lumea se mișcă înainte datorită iubirii și fericii”.

Filmul, realizat la Mosfilm (Moscova) în limba rusă, cu subtitrare în engleză, va intra și în circuitul cinematografulor din România. Este o peliculă zguduitoare, care se rezumă la anii 1930-1945. Liviu Beris, supraviețuitor al Transnistriei, prezent în sală, a ieșit imediat după final, nemaiputând suporta emoția provocată de film. Regizorul este Serghei Davădov, actorul care îl interpretează pe Motl este Sașa Demidov.

● **ERNESTO SABATO:** „Eseuri” (vol. II - Editura RAO, 2007)
Celebrul scriitor evreu, argentinian s-a născut în 1911 și este încă în activitate.

● **UMBERTO ECO:** „Înainte ca racul” (Editura RAO, 2007)
Eseuri politice despre Irak, Afganistan, Italia.

● **MISHA DEFONSECA:** „Printre lupi” (Editura RAO, 2007)
O fată de 7 ani își caută părinții deportați din Belgia la Auschwitz. Lupii se dovedesc mai miiloși decât oamenii. O concluzie tragică.

● **YEHUDA BERG:** „Puterea Kabbalei” (EDITURA RAO, 2007)
O nouă carte despre o veche tradiție.

● „Comediile lui Pribeagu” (Editura Teșu, 2007)
Poezii umoristice mai puțin cunoscute, într-un nou volum, după „Mic și al dracului”, de la aceeași editură.

● **EDGAR REICHMANN:** „Întâlnire la Kronstadt” (Editura Fundației Culturale Române, 1992)
Tradus din franceză, romanul este scris de un autor care și-a trăit tinerețea la Brașov (Kronstadt) și este o încercare, cu ajutorul creației, de a reveni la origini.

● **RELLY MIHALEVICI:** „Destin și supraviețuire” (Editura Limes, Cluj Napoca, 2007)
O mărturie despre Holocaust scrisă de un om născut în 1925 și care și-a văzut adolescența sfâșiată de ororile acestui blestemat măcel.

● **AL. ANCA:** „Din primăvară până-n toamnă” (Editura Printero)
Poetul, stabilit în Israel, datorită soției evreice, scrie poeme delicate în „dulcele stil clasic”.

● **NAVA SEMEL:** „Who stole the show?” („De cine a fost sustras spectacolul”) (Editura Hasefer, 2007)
O minunată carte pentru copii, în traducerea Antoanetei Ralian, ilustrații Avner Katz.

● **FRANÇOIS FURET, ERNST NOLTE:** „Fascism și comunism” (Editura Art)
Studiu prefațat de Mircea Martin (ediția a II-a).

● **V. TISMĂNEANU, MIRCEA MIHĂIEȘ:** „Cortina de ceață” (Editura Polirom)
Dialog despre efectele Raportului Comisiei de studiere a crimelor comunismului.

● **ELIADE, CULIANU:** „Dicționar al religiilor” (Editura Polirom)

● **VICTORIA DRAGU DIMITRIU:** „Poveștile unui domn din București. Dinu Roco” (Editura Vremea, 2007)
Autoarea, poetă și memorialistă a Bucureștiului de altădată, își confirmă talentul.

● **PAUL CERNAT:** „Avangarda românească și complexul periferiei” (Editura Cartea Românească, 2007)

● **ALBERTO MORAVIA:** „Indiferenții” (Editura Art)
Roman tradus de Eta Boeriu.

● **TH. W. ADORNO:** „Minima moralia” (Editura Art)
Piesă de rezistență a cunoscutului filosof.

● „100 de mari evrei” („Colecția 100” a Editurii Ideea Europeană)
● „100 de laureați ai Premiului Nobel” („Colecția 100” a Editurii Ideea Europeană)

● **FLORENTIN POPESCU:** „Dicționar de literatură română” (Editura Ideea Europeană)

● **MARIAN VICTOR BUCIU:** „Ionesco” (Editura Ideea Europeană)
Un critic relativ tânăr, despre marele creator al teatrului „absurdului”.

● **RUXANDRA CESEREANU & ANDREI CODRESCU:** „Submarinul iertat” (Editura Brumar, 2007)
Roman în versuri scris pe baza unui schimb de e-mail-uri între autori (unul în România, celălalt în S.U.A.).

● **JEAN ASKENASY:** „Un minim necesar despre conștiință pentru un intelectual din mileniul al treilea” (Editura Fundației pentru Știință și Artă)

● **CATHERINE DURANDIN:** „Statele Unite, mare putere europeană” (Editura Cartier, 2007)

● **GUSTAV MEYRINK:** „Golem” (Editura Nemira, 2007)

● **DINO BUZZATI:** „Monstrul Colombe și alte 50 de povestiri” (Editura Polirom, 2007)

Pagină realizată de
BORIS MARIAN